

— DOLMABAHÇE SARAYI —

Boğazın, Marmara Denizi girişinde yer alan Beşiktaş semtinin ilk sığınakları olan bir yerleşim yeri olarak kullanıldığı sanılmaktadır. Bizans döneminde de de kullanılan bu bölge ile Bizans İstanbul'un kurtuluşunu sırasında Janissarylar, donanmalarını buraya demirleterek. Fetihle birlikte bir köy olarak ele geçen Beşiktaş, güzel seçer veren Osmanlılarca hemen yerleşime açıldı. Anıtlar boyu birbirinden güzel binalara küçülüp, güzelleşti, güzelliğinden bir şey yitirmeyen.

Sonra yıllar yılları korulu, aserler demitmeye başladı. Güzel köşer, kopter paraların geleneksel ve de benzeri yapıtları güzel köşer giderek batıda kolini aldı. 17.44 korularında da de doldurulmaya başlandı. De literalar bu olan, tepelerden köşer yamaçlar halinde inerek geniş bir düzlikle boğazın manzarasına kavuştu.

Önceki bir koru gibi olan bu olan giderek yeni yeni binalarla süzlenmeye başladı. Koruların da benzeri izimlerini buren de yapıtlarını yapıtlara bildiğimiz;

Gıralı köşer

Kasr-ı Cedid

Valide Sultan Dairesi

Kasr-ı Hümayun-u Kebir
 Kasr-ı Hümayun-u Küçükleri
 Sahilhone-i Hümayun

gibi yapılar Beşiktaş Sarayını terkül ediyorlar.

II. Mahmut'un Topkapı Sarayını sökürken
 buraya yerleşen ile önceki olan Beşiktaş
 sarayında önemli yapılaşma faaliyetlerine girdiğini
 da yine kaynaklardan öğreniyoruz. Bati nazarı
 II Mahmut Dolmabahçe'ni alıp köşkinde bütünü
 yoruma yolunu açmıştır.

II. Mahmut'un ölümlüyle birlikte olan Abdül-
 mecid bir süreli bocalama dönemi batılılaşma hareketleri
 ne yeni bir hareketlerdir. Bati usulü yoruma
 seven politik bir süre sonra Paris gibi bir
 saray ister. Fermentler bu, elbette yerine getiri-
 lecekti. Ve böylece 200 yıllık Dolmabahçe költürü
 bir gelenek hiçe sayılarak sökülmeğe başlandı.
 200 yıllık Dolmabahçe költürü yok edilerek elde

edilen çipler toprak parçaları üzerinde 1842/43.
 yıllarında Dolmabahçe Sarayını ^{15.000 m² bir alanı kaplayan temelleri} ~~temelleri~~ ^{ayrı köşkler ve ağız köşkerleri üzerinde} ~~temelleri~~ ^{temelleri} yerleştirilmeğe
 başlandı. Binanın esaslı yerinde bulunan Abdülmeccid
 tuğralarını altındaki taşları takip ederek kompleksin
 bitirilişini izleyelim;

Mabern-i Hümayun girişindeki usun olukta M. 1877
 Saldanat kapı üzerinde M. 1854
 Horne " " " M. 1853
 Valide kapı " " " M. 1855

Yeni sarayın inşaatı, Avrupa mimarisini iyi bildiren Osmanlı yapıcılarının geleneğini iyi bilen, bir tabakaya sahip Beşiktaşlılara verilmiştir.

Böylece 1842/43 yıllarında başladığı inşaatın
1856 yılında bitirildiğini ve 10 Haziran 1856'da ilâmeti
açıldığı ve öğeniyorum Ceride-i Havadis'in 11 Haziran 1856
tarihli sayısında, 8 Ocak 1859'da açılan tiyatrosun-
da Avrupa tiyatrosu, operası ve dansileri izleniyordu.
Bale hamurunu sarıya yerleştirmeyle sarıya
patinajı gösteren lüke bôğulmuş, değışiklikler
sayın Osmanlı altınını mololmuş ve bir elvanın
kriye neden olurdu. Bütün bunların altında
kaldırma çalınan patinajın sağlığı bozulmuş
gözetimli sorağundan 6 yıl sonra korbun Abdülaziz'e
vede edel ayrıldı.

Saray ana binası Mabeyn-i
Humayûn (Selâmlık), Muayede
Salonu (Tören Salonu) ve
Harem-i Humayûn adlarını
taşıyan üç ana bölümden oluşur.
Yapımcıları Karabet Balyan ve
Yardımcısı Nikoğos Balyan
kalfalardır. Tüm yapı, bodrumla
birlikte üç kat üstünde
kurulmuştur. Biçimde,
ayrıntılarda ve süslemelerde
gözlenen belirgin batı etkilerine
karşılık bu saray, kuruluş ve
mekan ilişkileri açısından
geleneksel Türk Evi plan tipinin
çok büyük boyutlarda
uygulandığı bir yapı bütünüdür.
Beden duvarları taşın, iç
duvarları tuğladan, döşemeleri
ahşaptan yapılmıştır. 45.000 m² lik
kullanılır döşeme alanı, 285
odası, 46 salonu vardır.
Döşemelerin ince işçilikli
parkelerinin üstünde, önce Saray
Dokumahanesi'nde, sonra da
Hereke'de dokunmuş 4454 m²
halı serilmiştir.
Günümüzde orijinal yerleşme
düzeni ve herbiri birer sanat
eseri değerindeki eşyalarıyla
korunan sarayın duvarlarını 600'e
yakın tablo süslemektedir. Bu
tablolar arasında, Boulanger,
Fromentin, Gérôme, Zonaro,
Ayzovski gibi ünlü Avrupalı
ressamların yanı sıra Osman
Hamdi Bey, Şeker Ahmet Paşa,
Avni Lifij gibi yerli ustaların, Türk
Primitifleri'nin ve bir dizi adisiz
saray ressamının değerli eserleri
bulunmaktadır.

her duvarla
mobel
süley
eraba.
Komboloneri

deniz yolu bağlantısını sağlanan Gamissun parkesinde
Tiyatro avrupalı gösterisi sergileniyordu. İncelenen
Dolmabahçe Sarayını, daha sonrada selinin bir bötü-
münü aydınlatılacak olan Gezhenin konan birinin
de simidiki inönü stadyumunun yanında simyonun en
iyi cisus atlarını yetistiren Istabil-Amire yer
diyordu

Kuvaya doğru ilerleyerek bugün orkestrî sarkelleri
duru kullandıktan sonra, Comhane, Eczone, yiyecek onkaları
Mutfaklar, tatlıhane, eski kushane, Comuzukhane, Matbaa
koğuşları, ahır Değirmen gibi binalar vardı.

Bu gün bu binaları ayakta gölmür, izlerini onlardan bile
güç ortuz. Biraz daha ilerlediğimizde Savaş Salonu
ları için Lozman niteliğindeki Ahmetler yer alır.

Savaşın duvarları içinde Ademahane aynı bir
özellikleymişti kullandı. Kızlarcağı, Baltacılar Dairesi
binaları yandı niteliğindeki Yeni bina, Kodak Lüksleri
Velidit Dairesi, müşahidat dairesi, mutfak ve kiler
İz korine, Karlar, Faytonluk, mehmet Dairesi Horine-i
Hessa ana binanın izleri ile desteklenen yolumun
binası vardı.

Bu tarihi sitede Abdülmeçit Gyl yorayoruz
1861 de vado ettikten sonra kendisi Abdülaziz 1861 dan
1876 ya kadar saltanatını sürdürmüştür yerine
I Mehmet geçmiştir ve 3 ay sonra tahttan indirilerek
II Abdülhamit geçmiştir ve burada 1 ay kadar kalmıştır.
Savaş 1876 dan -1909 a kadar sürmüştür 1909 da
Mehmet Reşat burada tahta geçerek 1918 e kadar
Himmet Vahat'ın onorimlerini ile devam eder. 1918 de
tahta geçen Vahdettin de Savaş tahtını saltanatını
kaldırılmasını ile Halife Abdul Abdülmeçit 1922-1924
onun burada devamına bilmüştür. Hilafetini 3 Mart 1924
te kaldırılmasını ile de millete intihal etmiştir.

Dolmabahçe Sarayının Çerçifli malaklarla KULLANIMI

3- DOLMABAHÇE SARAYININ BİLİMSEL TOPLANTILARA TAHSİSİ

İlk bilimsel toplantı, 28.9.1932 yılında Atatürk'ün Başkanlığında yapılmış olan Türk Dil ve Tarih Kurumunun Genel Kurul toplantısıdır. Resmi Daire Süfera Salonunda yapılan bu toplantıyı müteakip muayede salonunda bir tarih sergisi tertiplenmiş ve halka açılmıştır.

4- DOLMABAHÇE SARAYINDA RESMİ KABULLER

- 10.10.1954-Başbakan tarafından Pakistan Askeri Heyeti için verilen resmi kabul
27. 4.1959--Endonezya Cumhurbaşkanı onuruna resmi kabul,
1959-İtalyan Cumhurbaşkanı ve Başbakan onuruna resmi kabul,
20. 6.1967-İran Şehinşahi ve Şahbanu onuruna resmi kabul,
- 8 . 9.1968-Federal Almanya Cumhurbaşkanı Ekselans Kiesinger onuruna resmi kabul
- 27.10.1968-Fransa Cumhurbaşkanı General De Gaulle şerefine Bay Demirel ve Bayan Demirel tarafından verilen resmi kabul,
- 28.3 .1969-Romanya Cumhurbaşkanı Çavuşesku onuruna Başbakanın resmi kabulü,
- 8 .6 .1969-İtalyan Cumhurbaşkanı şerefine Başbakanın resmi kabulü,
- 14.6 .1969-İran Başbakanı onuruna Başbakanın resmi kabulü,
- 4 .5 .1970-Pakistan Cumhurbaşkanı Yahya Han onuruna Başbakanın resmi kabulü,
- 14.9 .1970-Belçika Başbakanı onuruna Başbakanın resmi kabulü,
1971-İngiliz Kraliçesi Elizabeth onuruna resmi kabul,

5- DOLMABAHÇE SARAYININ ULUSLARARASI İLİŞKİLERE TAHSİSİ

- 28.9 .1959-Romatizma Kongresi delegeleri için yemek,
- 3 .6 . 964-Uluslararası Basın Enstitüsü üyelerine kokteyl,
- 13.6 .1969-F.I.E.J.nin XII nci kongre üyelerine yemek,
- 11.6 .1977-Dışişleri Bakanlığının, Türk-Japon dostluğu için davetlisi Jamada'nın çay töreni,

6- DOLMABAHÇE SARAYININ DİĞER MAKSATLAR İÇİN KULLANILIŞI

- 1930-Atatürk'ün manevi kızı Rukiye Hanımın evlenme töreni(1930)
- 1946-Missuri uçak gemisinin İstanbul'u ziyareti nedeniyle verilen balo,
- 13.3 .1954-Kızılay Derneği yararına balo
- 16.7 .1963-Bahçe ve Rıhtımda Türk filmi çekimi
- 6 .10.1970-İstanbul Belediye Başkanının resmi kabulü,

X - 6 -

Cumhuriyet Döneminde Sarayla Konuk Olarak Kalan DEVLET BAŞKANLARI

1- DOLMABAĞÇE SARAYININ DEVLET BAŞKANLARINCA KULLANILMASI

Türkiye Cumhuriyetinin kurucusu ve ilk kez Devlet Reisi Büyük Atatürk ilk defa 1.7.1927'de İstanbul'a geldiklerinde Dolmabahçe Sarayında kalmış ve Sarayı:

- Konaklama yeri olarak, kendi ve yakınları için,
- Çalışma yeri olarak,
- Yabancı devlet reislerini misafir etme ve ağırlama yeri olarak,
- Kurduğu Tarih ve Dil Kurumunun ilk Genel Kurul toplantısı ve uzmanların çalışma ve toplantı yeri olarak,
- Rahatsızlığı sırasında deniz havası gerektirdiğinden istirahat ve tedavi yeri olarak,
- Nihayet 1938'de ebediyete intikali ile katafalkına yapılan son ziyareti de muayede salonunda kabul etmek suretiyle, büyük tören salonu olarak kullanılmıştır.

Türkiye Cumhuriyetinin ikinci Devlet Başkanı İsmet İnönü de İstanbul'a geldiklerinde Dolmabahçe Sarayını; çalışmak, karısı, çocukları ve anneleri ile beraber, konaklamak, misafirlerini ağırlamak için kullanmaya devam etmişlerdir. Ancak Demokrat Partinin kuruluşundan sonra bu konu muhalefetçe eleştiri konusu olmuştur.

2- DOLMABAĞÇE SARAYININ YABANCI KONUKLARA TAHSİSİ

Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşundan sonra Dolmabahçe Sarayında konuk olarak kalan devlet başkanları şunlardır.

-1928 Emanullah Han	- Afgan Kralı
-1935 Mehmet Rıza Pehlevi	- İran Şahı
-1950 Faysal	- Irak Kralı
-1952 Abdulillah	- Irak Kral Naibi
-1953 Kral Pol, Kraliçe Fredrika	- Yunan Kralı (Kraliçe ile)
-1954 Hüseyin Birtellal	- Ürdün Kralı

Sarayla
konuk
X